

Eestis on arvatud, et hoones, kuhu suitsupääsuke pesa teeb, püsib õnn, välk ei löö sisse ja lambad toovad kaksikud talled [3]

Musta kuuega rahvuslind

Meelis Uustal, Elle-Mari Talivee

Suitsupääsukese valimisest Eesti rahvuslinnuks möödus mullu novembris 55 aastat. Meie pääsuke on üks väheseid edukaid rahvuslinde maailmas: tiivuline, kes on Eestis alati olnud väga armastatud ja populaarne.

Suitsupääsuke valiti Eesti rahvuslinnuks 26. novembril 1962 Tartus Vanemuise õppehoone zooloogiaauditooriumis Eesti NSV TA loodusuurijate seltsi ornitoloogiasektsiooni koosolekul [5]. See oli vastus kaks aastat varem Tökyös peetud linnukonverentsil välja kuulutatud rahvuslindude valimise kampaaniale.

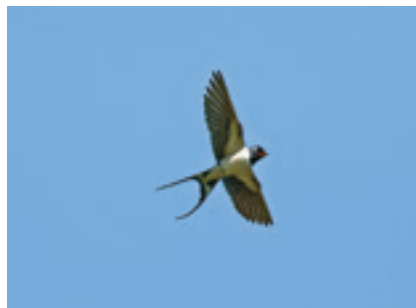

Foto: Arne Ader

Taeva sinisel taustal lendav must-valge suitsupääsuke on klassikaline eestluse sümbol

Rahvusvaheline linnukaitsekoogu (ICBP), kes oli praeguse linnukaitseühenduste katusorganisatsioon Birdlife International eelkäi-

ja, kutsus sel konverentsil kõiki maid üles valima omale „rahvuslik lind“. Ettepaneku tagamõte seisnes lootuses, et kui iga rahvas valib ühe armastatud ja tuntud linnu rahvuslinnuks, siis õnnestub ehk selle liigi kaudu levitada ka sõnumeid linnukaitse ja tavalike kaitse vajalikkuse kohta.

Loodusuurijate seltsi ornitoloogiasektsioon arutas „rahvusliku linnu“ valimist kahel korral. Esimesel koosolekul tegi õpetaja ja looduskirjanik Kustas Põldmaa ettepaneku kaaluda suitsupääsukese sobivust. Toonane üliõpilane Tiit Randla pakkus naljatamisi saaremaa männi-käbilindu, kes siis oli alamliigina veel tunnustatud. Kolmas ettepanek oli „mõni merelind“, kuid konkreetse liigini ei jõutud. Järgmisel koosolekul 26. novembril 1962 kinnitati suitsupääsuke üksmeelselt rahvuslinnuks.

Rahvusvaheline linnukaitsekoogu kinnitas Eesti rahvuslinnu paar kuud hiljem ning Eesti Looduse 1963. aasta aprillinumbrist sai ka üldsus teada, et eelistati suitsupääsukest [6].

Kuniks veel on karjalautu, kus pääsud pesitseda saavad, on ka suitsupääsukesel Eestis tulevikku. Pildilt on näha, et pesa on laujupiga toetatud

Pikemalt on rahvuslinnu valimisest kirjutatud Eesti Looduse 2011. a detsembrinumbris.

Linnukaitsenõukogu soovitusi järgides hakkasid meie ornitoloogid suitsupääsukest kasutama mitmesugustel embleemidel ja trükistel. Tasapisi levis see komme ka teistesse valdkondadesse. 1980. aastate laulva revolutsiooni ajal sai suitsupääsukest üks eestluse, vabadusiha ja oma riikluse sümbol; toona oli teadlikkus Eesti rahvuslinnust ilmselt rekordkõrgustes. Riiklikul tasandil kinnitati suitsupääsuke ühes rukkilillega Eestis rahvussümboleiks alles 1988. aastal.

Eesti rahvuslinnu valimist võib kritiseerida, väites, et suitsupääsuke oli hädavalik, sest kandidaate, kelle seast valida, õigupoolest polnud. Valimised valimisteks, aga tagantjärele peab tunnustama sedagi, et pääsukesel ei olnudki samaväärseid konkurente: suitsupääsuke oli kujunenud armastatud ja populaarseks linnuks ammu enne 1960. aastaid.

Eesti ornitoloogiaühingu logol on loomulikult suitsupääsuke. Praeguse logo joonistas 1994. a Läti kunstnik Maris Strazds, enne seda oli logol traditsiooniline suitsupääsuke (autor Ahto Jõgi)

Suitsupääsuke ehk laudapääsuke, see must lõhkise sabaga lind, on inimeste läheduses tegutsenud vähemalt niikaua, kui kariloomad oma kärbseparvega on aidanud tal hõlpsalt kehakinnitust saada. Küllaltki julge ja leidliku linnuna on ta leidnud endale pesakoha inimeste läheduses, palju inimpõlvi on jagatud üheskoos ulualust.

Ei ole üldse ime, et suitsupääsuke on meile igas mõttes omane.

Linnukese must suleriü meenutab talupojakuube, mille kohta on Martin Lipp 1892. aastal kirjutanud: „must on kuub, mis eesti rinda vanast’ juba varjanud”. Just sellist kuube kannab oma ainsal portreel Kristjan Jaak Peterson, maarahva laulik. Pole ühtki teist linnuliiki, kelle laulu oleks nii palju sõnadesse pandud, on sedastanud Mall Hiimäe [2: 173]: pääsukeselaulu imitatsioone on kirjandusmuuseumi rahvaluulearhiivis talletatud paar tuhat [3].

Lähedane kokkupuude kajastub ka eestlaste ja ümberkaudsete rahvaste folklooris, kus suitsupääsuke on üks silmatorkavamaid ja enim kõneainet pakkunud linde. Ta figureerib nii rahvafenoloogias („pääsuke toob pävasooja“) kui ka endelinnuna (toob õnne, kaitseb maja). Tema kohta ringleb arvukalt muistendeid ja muinasjutte.

Aastasadade pikkune mainekujundus toimib ka tänapäeval. Eesti ornitoloogiaühingu suvise aialinnu-

päeviku projektis osalejate kommentaaride põhjal peavad paljud linnusõbrad suitsupääsukeste naasmist pesitsuspaika kevade oodatumaks sündmuseks. Kõikidest aialindudest jälgitakse just suitsupääsukeste käekäiku kõige hoolsamini, niisiis läheb see liik linnuvaatlejatele korda. Küllap on kaasa aidanud ka nende avatud pesakauss, tänu millele saame pääsupere rõõmudest ja muredest vahetult osa.

Pääsukesemotiivi on kasutatud mitmesugustel logodel, mille kontekst viitab Eestile. Varem on suitsupääsukest kujutatud näiteks Eesti ökomärgisel Puhas Keskkond ja riikliku lennufirma Estonian Air logol. Endiselt võib pääsukest ära tunda Tallinna lennujaama, Tunnustatud Eesti Maitse ja Eesti lennuakadeemia logodel. Äärmiselt esindusliku musta kuue kandjana muudab see lind pidulikuks ka Eesti ornitoloogiaühingu logo.

Sümboleid peab aeg-ajalt meelde tuletama ja muutuvast maailmas ka uut moodi vahendama. Eesti vabariigi tähtpäeva valguses on suitsupääsuke taas tähelepanu all. Tallinnas Gonsiori tänaval telemaja hoonel on seinagraafik Silver SBoy Seeblum jäädvustanud Eesti sümboolid läbi tehnoloogilise prisma ja teiste hulgas on ID-kaardilt lendu pääsenud suitsupääsuke [4]. Rahvuslinnuga 500-kroonisest on jäänud küll ainult mälestus, ent iga Eesti kodaniku isikut tõendaval dokumendil sirutab just tema tiibu.

Eesti tootemargi Montoni riitel lendleb samuti see lind, Montoni eestvedamisel moodustati tudengipäevade öölaulupeo eel 11. septembril 2017 Tallinnas Vabaduse platsil inimestest pääsulind [1].

Võib-olla aitab suitsupääsukeste sage figureerimine Eesti ja eestluse sümbolina kaasa sellele, et pääsukestel lastakse ikka edasi pesitseda, tekkiva mustuse pärast ei pahandata ega lõhuta nende pesi, vaid hoopis teostatakse lauajupiga. Küllap nii mõnedki maal kasvanud lapsed oskavad jutustada sellest, kuidas pääsuke

Endiselt jäetakse suveks aidauks irvakile või pööninguluuk lahti, et pääsukesed ikka oma pesapaikadele ligi pääseksid

kotta pesa tegi ja välisust ei suletudki seni, kuni pesakond oli välja lennanud.

Suitsupääsuke on rändlind, mistõttu tema käekäik ei sõltu ainult meist, vaid ehk enamgi olukorrast Aafrika talvituslaladel. Sajandat rahvuslinnuks olemise aastapäeva suudab suitsupääsuke liigina tähistada küll, aga kui paljudel meist sel ajal temaga veel kokkupuudet on või mitu paari Eestisse pesitsema on jäänud, seda ei saa praegu ennustada. Üks on aga kindel: mida rohkem me suitsupääsukeste pesitsusajal aitame, seda aeglasemalt see tume tulevik saabub. ■

1. Delfi 2017. Lummas vaatepilt! Öölaulupeol moodustasid tuhanded inimesed süüdatud taskulampidega pääsukeste inimkujundi. – <http://publik.delfi.ee/news/ini->

mesed/video-lummav-vaatepilt-oolaulupeol-moodustasid-tuhanded-inimesed-suudatud-taskulampidega-pääsukeste-inimkujundi?id=79484458. 12. september.

2. Hiiemäe, Mall 2016. Väike linnuraamat rahvapärilisest. Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus, Tartu.
3. Hiiemäe, Mall 2011. Suitsupääsuke, see armas lind. – Eesti Loodus 62 (4): 208–210.
4. Rõuk, Lee 2017. SBoy „Eesti läbi tehnoloogilise prisma“. – <https://piradosbrand.com/et/blogi/tanavakunst-x-sboy/>. 22. aprill.
5. Talivee, Elle-Mari; Uustal, Meelis 2011. Rahvuslinnu lugu. – Eesti Loodus 62 (12): 714–717.
6. Veroman, Heinrich 1963. „Rahvuslik lind“ linnukaitse propageerimise uue töövormina. – Eesti Loodus 14 (4): 204.

Meelis Uustal (1983) töötab Eesti ornitoloogiaühingus kommunikatsioonispetsialistina.

Elle-Mari Talivee (1974) on Underi ja Tuglase kirjanduskeskuse vanemteadur ja muuseumiosakonna juhataja.